УДК 001.8:330.16+338.24

DOI: 10.35340/2308-104X.2019.83-2-14

**ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМНОЇ
МЕТОДОЛОГІЇ
АНАЛІЗУ КОНФЛІКТІВ В
КОНТЕКСТІ ЇХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ****ПРИЙМАКОВА Ю. А.,**
аспірант кафедри економіки
підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна
машинобудівна академія»**ELEMENTS OF THE SYSTEM
METHODOLOGY OF CONFLICT
ANALYSIS IN THE CONTEXT OF
THEIR TRANSFORMATION****PRYIMAKOVA Yu.,**
Phd student at the Department of
Enterprise Economics,
State Donbas State Machine-
Building Academy

У статті визначається необхідність об'єктивного розгляду процесів управління конфліктами від зародження до завершення при всьому різноманітті підходів до їх сутності, причин і можливостей управління ними. Проведено аналіз сучасного стану як локального конфлікту між державами, що зачіпає національні, політичні, територіальні, економічні та інші інтереси, і обмеженого за політичними цілями і масштабами ведення військових дій. Запропоновано оптимальний підхід до систематизації конфліктів, як процесу розв'язання протиріч та проблем, а також вироблення адекватної реакції на зовнішні впливи економічного, політичного, безпекового характеру, що потребує комплексного розгляду низки структурних та функціональних особливостей процесів, що зараз відбуваються в країні.

Ключові слова. Конфлікт; структура конфлікту; типологія конфліктів, критерії кількісного і якісного аналізу конфлікту; війна; збройний конфлікт; локальний конфлікт; діагностика конфлікту.

В статье определяется необходимость объективного рассмотрения процессов управления конфликтами от зарождения до завершения при всем многообразии подходов к их сущности, причинам и возможностям управления ими. Проведен анализ современного состояния как локального конфликта между государствами, затрагивающего национальные, политические, территориальные, экономические и другие интересы, и ограниченного по политическим целям и масштабам ведения военных действий. Предложен оптимальный подход к систематизации конфликтов, как процессу разрешения противоречий и проблем с целью выработки адекватной реакции на внешние воздействия экономической, политической, сферы безопасности, что требует комплексного рассмотрения ряда структурных и функциональных особенностей процессов, которые сейчас происходят в стране.

Ключевые слова. Конфликт; структура конфликта; типология конфликтов; критерии количественного и качественного анализа конфликта; война; вооруженный конфликт; локальный конфликт; диагностика конфликта.

The article defines the need for an objective consideration of the processes of conflict management from inception to completion, with all the variety of approaches to the essence, causes and possibilities of managing them. The analysis of the current state as a local conflict between states, affecting national, political, territorial, economic and other interests, limited in political goals and scope of military operations was carried out. An optimal approach to the systematization of conflicts is proposed as a process for resolving contradictions and problems in order to develop an adequate response to external influences of the economic, political, security sphere, which requires a comprehensive review of a number of structural and functional features of the processes that are currently taking place in the country.

Keywords. *Conflict; conflict structure; conflict typology; criteria for quantitative and qualitative analysis of conflict; war; armed conflict; local conflict; conflict diagnostics.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної глобалізації відбувається поява багатопольного світу замість біполярного. Цей процес супроводжується сплеском цілої низки конфліктів, характерною ознакою яких є перехід їх з глобального рівня на регіональний і локальний. На сьогодні в світі відбувається близько п'ятдесяти видимих збройних конфліктів, що несуть багато негативних наслідків. Серед них можна виділити скорочення і припинення виробництва, відтік інвестицій, руйнування інфраструктури, зменшення кількості робочих місць, зниження показників якості життя. Загалом це веде до негативних процесів в економіці, зниження її найважливіших показників. Це можна простежити на сході України.

Важливість даного дослідження полягає в тому, що в існуючому процесі взаємодії сторін різних поглядів на всіх стадіях свого існування конфлікт, як природне явище, виконував і виконує одну і ту ж основну функцію: вирішує протиріччя, що виникають в процесі самоорганізації. Тобто, згідно загальної теорії конфлікту, породжений протиріччями, конфлікт ці протиріччя і вирішує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Надзвичайно багато праць зарубіжних науковців присвячено управлінню конфліктами (Bruce Burton, Margret Lepp Morag Morrison, John O'Toole «Acting to Manage Conflict and Bullying Through Evidence-Based Strategies» 2015; Carole Spiers «Cool it! (Anger Management and Conflict Resolution)» 2012; Michael Dues «The Art of Conflict Management: Achieving Solutions for Life, Work, and Beyond» 2010; Jack G. Montgomery, Eleanor I. Cook «Conflict Management for Libraries (strategies for a positive, productive workplace)» 2005; Fergus Carr, Theresa Callan «Managing Conflict in the New Europe» 2002; M.Afzalur Rahim «Managing Conflict in Organizations» 2001 та ін.).

Припинення конфліктів охоплює всі стратегії, що орієнтовані на вирішення питання зупинки конфлікту. Дослідження цього підходу можна знайти у Дж. Берковича (Bercovitch «Understanding mediation's role in preventive diplomacy» 1996), У.Зартмана (Zartman «Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority» 1995), а також Р. Фишера и У. Юри (Fisher, Roger; Ury, William «Getting to yes: negotiating agreement without giving in» 1981) в програмах по переговорах Гарвардського університету.

Більшість сучасних системологічних досліджень спирається класичні роботи вітчизняних вчених: Богданова О., Берталанфі Л., Блауберга І., Юдіна Е., Перегудова Ф., Панкратової Н., Лем С., Сурміна Ю. та ін. Разом з тим, ці класичні роботи характеризуються достатньо високим рівнем абстрактності та дескриптивності в описі систем як таких, і тим більше – конфліктів як систем. Аналіз стану рівня розвитку та застосовності системних методів проводять вчені всього світу. Професор Каліфорнійського університету Кеннет Бейлі перерахував 29 ознак, яким повинна відповідати нова системна теорія [1]. Наш співвітчизник системолог, доктор філософських наук, О. М. Малюта розробив філософську концепцію «Новий Універсум», що ґрунтується на системних методах III покоління, що має міждисциплінарний характер і може бути застосована при вирішенні нагальних питань [2].

Мета. Головною метою цієї роботи є вивчення сутності і особливостей конфлікту, його структури, типології з визначенням окремо стадії пост-конфліктного періоду.

Застосовуючи критерії кількісного і якісного аналізу, на основі існуючих міжнародних концепцій і досліджень українських вчених, визначення сучасного стану справ з метою його ідентифікації.

Побудова схеми взаємозв'язку теоретичного і практичного рівнів дослідження з метою постійного процесу аналізу і корекції дій, що дозволить під впливом мінливих факторів і обставин досягти миру і стабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує безліч визначень терміна «конфлікт», узагальнюючи які можна зробити висновок, що це найбільш гострий спосіб усунення протиріч, що виникають в процесі взаємодії сторін при досягненні індивідуальних цілей. Одні вбачають у ньому позитивний і необхідний феномен для розвитку суспільства, а інші – негатив, який краще, по можливості, уникати.

Визначення конфлікту, що будується на протиріччі, як складного соціального та психологічного явища, відображається в праці А. Я. Анцупова та А. І. Шипілова: «Конфлікт – досить складне соціальне і психологічне явище, успішність вивчення якого багато в чому залежить від якості вихідних методологічних і теоретичних передумов та методів, що використовуються» [1; с. 87]. Вчені дійшли до висновку, що його сутність «полягає не стільки у виникненні протиріччя, зіткнення інтересів, скільки в способі усунення цього протиріччя, у протидії суб'єктів соціальної взаємодії» [3, с. 88]. Однак, проблема часто полягає в тому, що суть протиріччя в конфлікті у більшості випадків не лежить на поверхні. Учасники конфлікту можуть тільки припускати, чи ситуація критична і призведе до конфлікту, чи ні. Таким чином, **«предмет конфлікту»** – це об'єктивно існуюча або уявна проблема, що лежить в основі конфлікту. Це – те протиріччя, через яке і заради розв'язання якого сторони вступають у протиборство» [3, с. 254]. Ще одним з важливих елементів конфлікту є його **об'єкт**, який важко визначити через те, що він лежить глибше і є «ядром проблеми, центральною ланкою конфліктної ситуації» [3, с. 254]. Через складність визначення об'єкт іноді розглядають як **причину**, привід до конфлікту. Об'єктом конфлікту може бути як матеріальна, соціальна, так і духовна цінність, володіти якою бажають обидві сторони конфлікту [3, с. 228].

Явне зіткнення відбувається тільки тоді, коли існуючі суперечності порушують нормальну взаємодію елементів і перешкоджають досягненню одним з суб'єктів поставлених цілей. На основі вищевикладеного структуру конфлікту в загальному вигляді можна представити таким чином (див. рис.1):

Рис. 1. Структура конфлікту [узагальнено автором на основі [4; с. 32–37]

Суб'єкти конфлікту (С). Як мінімум це дві конфліктуючі сторони, бувають і багатосторонні конфлікти – між трьома і більше сторонами. Сторонами конфлікту можуть бути і окремі індивіди, і соціальні групи, організації, в тому числі більш масштабні соціальні утворення (держави, коаліції держав). У конфлікті можуть бути замішані й інші учасники – співчуваючі (тієї чи іншої сторони), провокатори, примирителі, консультанти, невинні жертви. Сторони при цьому є взаємозалежними, активність однієї обумовлює дії іншої. Одна або обидві сторони оцінюють чужі дії як навмисно ворожі з метою перешкодити досягненню бажаних цілей.

Область розбіжностей (О). Область розбіжності містить об'єкт конфлікту, як одну з необхідних умов його існування. Особливість даного об'єкта – цілісність, неподільність. Область розбіжності не завжди легко можна розпізнати. Вона може збільшуватися, і в ній створюються все нові і нові осередки спору. І, навпаки, коли конфліктанти досягають згоди щодо якогось пункту, область розбіжностей зменшується. При ліквідації всіх розбіжностей вона зникає.

Бачення суб'єктами ситуації (Бс). Кожен з учасників конфлікту становить своє уявлення про ситуацію, що склалася в зоні розбіжностей і охоплює всі пов'язані з нею обставини.

Мотиви (М). Мотивація визначає процес формування мети. Мета виступає як подумки представлений результат, якого суб'єкт конфлікту хотів досягти в даній ситуації.

Дії (Д). Конфліктна поведінка направлена на знищення планів, інтересів протилежної сторони, яка реалізує стратегії і тактики конфліктної взаємодії. Конфлікт подібний до айсбергу: його дії утворюють «надводну» частину, на відміну від «підводної», прихованої від безпосереднього спостереження частини. Це безпосередньо зона розбіжностей, уявлення про ситуацію, мотиви, цілі поведінки.

Західні вчені всебічно досліджували умови, причини і чинники виникнення конфліктів, їх специфіку, стадії розвитку і функції в суспільстві й на

основі цього розробили різноманітні **типології конфліктів**. Особливого поширення набули концепції: «загальної теорії конфлікту» (К. Боулдінг), «позитивно-функціонального конфлікту» (Л. Козер), «конфліктної моделі суспільства» (Р. Дарендорф), «міжнародного конфлікту як особливого роду суспільного конфлікту» (К. Дойч, К. Мітчелл, Б. Броді, Р. Патнем, М. Херманн), «теорії принципів переговорів» (Дж. Бертон, Р. Даль, Р. Фішер).

Узагальнюючи роботи перерахованих вище вчених, можна дійти висновку, що типологія конфліктів настільки різноманітна, наскільки різні їх визначення і що це залежить від точки зору, цілепокладання тощо. Це дає поштовх для подальшого їх вивчення. Проблематика знайшла своє відображення в наукових працях вітчизняних вчених.

Нагальною потребою є ситуаційний аналіз з метою визначення сутності схожих за змістовим навантаженням базових в воєнній конфліктології понять і категорій «локальна війна» і «воєнний конфлікт». Це сприятиме розумінню їх природи та вдосконаленню механізмів діагностики стану, попередження і запобігання конфліктів, визначенню оптимального підходу до систематизації конфліктів, як процесу розв'язання протиріч та проблем, а також вироблення адекватної реакції на зовнішні впливи економічного, політичного, безпекового характеру, що потребує системного розгляду низки структурних та функціональних особливостей процесів, що відбуваються в країні.

Український дослідник В. Мандрагеля зазначає: «У всіх випадках на перший план методологією діалектичного матеріалізму висувається соціально-політична складова війни, що дозволяло з'ясувати, в ім'я чого вона ведеться, продовженням політики яких класів є» [5, с. 200]. За думкою В. Мандрагелі, відбулася підміна соціально-політичної складової класифікації суто технократичним підходом, на який визначальний вплив мають особливості економічного рівня розвитку і політичного устрою. На сьогодні розвиток держав вимірюється не тільки і не стільки показниками промисловості, скільки якісними параметрами та чисельністю новітніх (насамперед – інформаційних) технологій, рівнем освіти, фундаментальних і прикладних наукових досліджень тощо [5, с. 203].

В міжнародній юридичній практиці термін «війна» поступово замінюється відносно новим поняттям – «збройний конфлікт». Термін «міжнародний збройний конфлікт» вперше був застосований в Женевській конвенції 1949 року. Вчені Н. Арцибасов і С. Єгоров виділили те, що ознака «збройний» характеризується застосуванням зброї проти іншої воюючої сторони, тому конфлікт неможливо назвати «збройним», якщо не застосовується зброя; без цієї ознаки поняття «збройний конфлікт» втрачає свою специфіку [6, с. 33–32].

В. Дяченко, М. Цюрупа, П. Шумський вважають, що термін «воєнний конфлікт» значно ширший, ніж поняття «війна»; він охоплює «...всі види організованих форм збройних сутичок соціальних сил як всередині держави, так і на міждержавному рівні, або між коаліціями держав, які характеризуються достатнім рівнем керованого насильства, переходом від мирних до мілітарних способів життєдіяльності з неминуче широким порушенням прав та свобод населення» [7, с. 30]. Автори відносять поняття «війна» до різновиду воєнного

конфлікту і зазначають, що за своєю формою вона є видом збройного конфлікту [7, с. 25].

За своїм соціально-політичним і стратегічним змістом будь-яка війна є воєнним конфліктом, але не кожен конфлікт є війною. Різницю між ними можна визначити, використовуючи **критерії якісного аналізу**. Йдеться, перш за все, про «ступінь залучення армії і суспільства до воєнного зіткнення» [8, с. 5].

Для воєнного конфлікту характерне виникнення особливого стану тільки збройних сил (чи певної їх частини) і, можливо, «незначної частини економіки держави» [9, с. 12]. Безумовно, **якісні** критерії рівневого поділу локальних війн і воєнних конфліктів повинні бути доповнені **кількісними** (просторовий розмах військових дій, кількість сил, тривалість, інтенсивність, діапазон застосованої зброї, форми і способи бойових дій тощо). Воєнні конфлікти характеризуються порівняно невеликими просторовими межами (окремий географічний район). Збройне протиборство ведеться, як правило, в прикордонних зонах, в окремих районах, на острівних територіях тощо. В них беруть участь тактичні, оперативно-тактичні, оперативні (в окремих випадках оперативно-стратегічні) з'єднання збройних сил, як правило, без проведення мобілізаційних заходів.

Крім того, якщо локальні війни мають переважно коаліційний характер, то у воєнних конфліктах союзники двох протиборчих сторін, як правило, участі не беруть, а якщо й беруть, то не в прямій, а в опосередкованій формі, часом таємно. У воєнних конфліктах регіонально-ситуаційні політичні цілі і порівняно невеликі масштаби протиборства обумовлюють координаційний зв'язок між збройною боротьбою та іншими сферами суспільного життя. Застосування збройної сили висувається на перший план, це визначає стан воєнного конфлікту в цілому, поєднується з економічною, ідеологічною, науково-технічною, дипломатичною боротьбою. Тому в цілому воєнний конфлікт не призводить до якісної зміни стану суспільства.

Таким чином, ґрунтуючись на висновках дослідників, **визначаємо сучасний стан як локальний конфлікт** між державами, що зачіпає їх національні, політичні, територіальні, економічні та інші інтереси, і обмежений за політичними цілями і масштабами ведення військових дій.

Загальну класифікацію конфліктів з виділенням рівнів, стадій розвитку, з метою управління ними, можна створити **тільки системно і міждисциплінарно**, враховуючи, серед іншого, вузькоспеціальні галузеві підходи.

З позицій системного підходу **управління являє собою** безперервний і цілеспрямований процес впливу суб'єкта управління на об'єкт управління. Знаючи про неминучість настання одного з трьох варіантів результату конфлікту для соціальної системи, в якій він відбувається (збереження, зміну і розпад), можемо запропонувати наступне визначення: **управління конфліктом** – це безперервний вплив суб'єкта управління на структуру і динаміку конфлікту з метою збереження, зміни або руйнування тієї соціальної системи, в якій відбувається даний конфлікт.

У зв'язку з особливостями **конфліктів управління** ними має на увазі:

- а) управління безпосередньо самим конфліктом (як системою і процесом);
- б) управління конфліктною взаємодією (сторін і учасників конфлікту);

в) управління учасником конфлікту і індивідуальною поведінкою в конфлікті.

За рівнями конфлікти можуть носити як локальний, так і глобальний характер, особливо в умовах глобалізації і загальносвітової економічної системи, і відбуватися не тільки між людьми, групами людей, організаціями, корпораціями, країнами, державами, групами держав і їх представниками, а й між системними елементами суспільного виробництва, що ми зараз і спостерігаємо. [10, с. 42–46; 11, с. 139–145; 28; 29; 31; 12, с. 62–81].

Системний підхід орієнтує на вивчення конфлікту як складної, ієрархічно організованої, багаторівневої, цілісної і одночасно динамічної системи, що постійно розвивається, тому доцільно використовувати основні види системного аналізу: системно-структурний, системно-функціональний, системно-генетичний, системно-інформаційний. Так, ґрунтуючись на загальнонаукових принципах діагностування конфліктів, враховуючи принцип загального взаємозв'язку, дотримання вимог законів і категорій діалектики, конкретно-історичного підходу, об'єктивності, єдинства теорії, експерименту і практики в процесі пізнання, пропоную наступну систему взаємозв'язку теоретичного і практичного рівнів дослідження (рис. 2).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши теоретичні та практичні наукові праці, присвячені конфлікту, розуміємо, що *конфлікт* – це соціальне явище, в якому відносини між людьми насичені боротьбою, протистоянням і відкритим пред'явленням протиріч, зіткненням. Однак, проаналізувавши взаємозв'язок теоретичного і практичного рівнів при вирішенні питання трансформації конфлікту, можна зробити висновок, що самі по собі боротьба і протистояння не є елементами, що відносяться тільки до конфлікту. Ці відносини включені в людську діяльність поряд з іншими, такими, як згода, співпраця, конкуренція, взаємодопомога і т.п.

Соціально-позитивний конфлікт можливий тоді, коли конфліктуючі сторони усвідомлюють відповідальність за його наслідки. Тоді це стає конструктивом і сприяє вирішенню проблем і протиріч, і переходу людини, організації, суспільства, держави на новий рівень розвитку. Такий перехід на новий рівень відносин можливий при досягненні феномену цілісності. Він стає соціальним феноменом. З точки зору функціональної взаємодії елементів в цілісності її можливо відслідкувати з використанням діагностики конфлікту, що нерозривно пов'язана з аналізом і синтезом. Введення даного поняття ставить перед дослідниками завдання виокремлення цілісності конфлікту і методів його дослідження. Ця цілісність не може належати жодній з одинадцяти наукових дисциплін, що займаються дослідженням конфліктів. Більш того, виходячи з певної практичної задачі, на перший план можуть виходити функції або характеристики, які при іншій постановці завдань не мали істотного значення.

Рис. 2. Взаємозв'язок теоретичного і практичного рівнів діагностики конфліктів при вирішенні питання їх трансформації [узагальнено автором на основі [15]]

Література:

1. Бейли К. Социология и новые системные теории: к теоретическому синтезу. Москва, 1994.
2. Малюта А. Н. Закономірності системного розвитку: монографія. Київ: Наукова думка, 1990. 136 с.
3. Анцупов А. Я., Шипилов А.И. Конфликтология : учебник для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 591 с.
4. Король Л. Г., Малимонов И. В., Рахинский Д. В. Конфликтология: учебное пособие для студентов, обучающихся по направлениям 37.04.01

Психологія, 38.04.02 Менеджмент, 38.03.03 Управление персоналом. Ульяновск: Зебра, 2015. 248 с.

5. Мандрагеля В. А. Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: монографія. Київ : ЄУ, 2003. 570 с.

6. Арцибасов И. Н., Егоров С. А. Вооруженный конфликт : право, политика, дипломатия. Москва: Международные отношения, 1989. 248 с.

7. Дяченко В. І., Цюрупа М. В., Шумський П. В. Міжнародне гуманітарне право: філософсько-правова доктрина регулювання збройних конфліктів: Ч. І. Історія становлення. Київ: Сфера, 1999. 128 с.

8. Осьмачко С. Г. Красная Армия в локальных войнах и военных конфликтах (1929-1941 гг.): боевой опыт и военная политика. Ярославль: Ярославский зенитный ракетный институт противовоздушной обороны, 1999. 221 с.

9. Военні конфлікти другої половини ХХ століття: збірник наукових статей / за ред. С. В. Кульчицького. Київ: Інститут історії України, 2004. 100 с.

10. Черкасская Г. В. Конфликтность в системах социальной защиты: понятие, виды, особенности. *Проблемы современной экономики*. 2009. №3.

11. Черкасская Г. В. Культура социально-трудовых отношений в мегаполисе (на примере Санкт-Петербурга). *XXI Царскосельские чтения: материалы Междунар. научно-практ. конференции*. Санкт-Петербург : ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2017. Т. I.

12. Черкасская Г. В. Социальное партнерство против управления персоналом: два способа управления социально-трудовыми отношениями. *Экономика нового мира*. 2016. № 1-2.

13. Forman S., Patrick S., Salomons D. Recovering from Conflict: Strategy for an International Response, Paying for Essentials, Policy Paper Series. NY: Center on International Cooperation, New York University, 2000.

14. Forman S., Salomons D. Meeting Essential Needs in Societies Emerging from Conflict. Paper prepared by the Center on International Cooperation for the Brookings Roundtable on the Relief to Development Gap. 2000. URL: <http://www.nyu.edu/pages/cic/pubs/MeetingEssentialPrint.html>.

15. Цой Л. Н. Практическая конфликтология. Москва: "Глобус", ООО ИЦП. 2001. 233 с.

References:

1. Beyli K. (1994) *Sotsiologiya i novye sistemne teorii: k teoreticheskomu sintezu*. Moskva.

2. Maljuta A. N. (1990) *Zakonomirnosti systemnogho rozvytku: monoghrafija*. Kyjiv: Naukova dumka.

3. Antsupov A. Ya., Shipilov A.I. *Konfliktologiya* (2004): *uchebnik dlya vuzov*. 2-e izd., pererab. i dop. Moskva: YuNITI-DANA.

4. Korol' L. G., Malimonov I. V., Rakhinskiy D. V. (2015) *Konfliktologiya: uchebnoe posobie dlya studentov, obuchayushchikhsya po napravleniyam 37.04.01 Psikhologiya, 38.04.02 Menedzhment, 38.03.03 Upravlenie personalom*. Ul'yanovsk: Zebra.

5. Mandragelya V. A. (2003) Prichini ta kharakter voen (zbroynikh konfliktiv): filosof's'ko-sotsiologichniy analiz : monografiya. Kiïv : EU.
6. Artsibasov I. N., Egorov S. A. (1989) Vooruzhennyi konflikt: pravo, politika, diplomatiya. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya.
7. Dyachenko V. I., Tsyurupa M. V., Shums'kiy P. V. (1999) Mizhnarodne gumanitarne pravo: filosof's'ko-pravova doktrina reguluyuvannya zbroynikh konfliktiv: Ch. I. Istoriya stanovlennya. Kiïv: Sfera.
8. Os'machko S. G. (1999) Krasnaya Armiya v lokal'nykh voynakh i voennykh konfliktakh (1929-1941 gg.): boevoy opyt i voennaya politika. Yaroslavl': Yaroslavskiy zenitnyy raketnyy institut protivovozdushnoy oborony.
9. Vojenni konflikty drughoji polovyny XX stolittja: zbirnyk naukovykh statej / za red. S. V. Kuljchycjkogho (2004) Kyjiv: Insytut istoriji Ukrajinj.
10. Cherkasskaya G. V. (2009) Konfliktnost' v sistemakh sotsial'noy zashchity: ponyatie, vidy, osobennosti // *Problemy sovremennoy ekonomiki. Issn. 3*.
11. Cherkasskaya G. V. (2017) Kul'tura sotsial'no-trudovykh otnosheniy v megapolise (na primere Sankt-Peterburga). KhKhI Tsarskosel'skie chteniya: materialy Mezhdunar. nauchno-prakt. konferentsii. SanktPeterburg: LGU im. A. S. Pushkina, T. I.
12. Cherkasskaya G. V. (2016) Sotsial'noe partnerstvo protiv upravleniya personalom: dva sposoba upravleniya sotsial'no-trudovymi otnosheniyami. *Ekonomika novogo mira. № 1-2*.
13. Forman S., Patrick S., Salomons D. (2000) Recovering from Conflict: Strategy for an International Response, Paying for Essentials, Policy Paper Series. NY: Center on International Cooperation, New York University,
14. Forman S., Salomons D. (2000) Meeting Essential Needs in Societies Emerging from Conflict. Êaper prepared by the Center on International Cooperation for the Brookings Roundtable on the Relief to Development Gap. available at: <http://www.nyu.edu/pages/cic/pubs/MeetingEssentialPrint.html>.
15. Tsoy L. N. (2001) Prakticheskaya konfliktologiya. Moskva: "Globus", OOO ITsP.

The main objective of this work is to study the nature and characteristics of the conflict in general terms, its structure, typology. This is particularly relevant in the context of modern globalization. Instead of a bipolar world, a multi-polar one appears. This process is accompanied by a number of conflicts, a characteristic feature of which is their transition from global level to the regional and local ones.

On the basis of the existing international concepts and studies of Ukrainian scientists, applying the criteria of quantitative and qualitative analysis, the current state of affairs in Ukraine is defined as a local conflict between states. It meets the following characteristics: it is limited to political goals and scale of military operations, it affects national, political, territorial, economic and other interests.

The system approach based on the III generation system methods was used as the main research method. The interdisciplinary nature allows to study the conflict as a complex, hierarchically organized, multi-level, holistic and at the same time dynamic

system that is constantly evolving. It is also advisable to use the main types of system analysis: system-structural, system-functional, system-genetic, system-information.

Based on the general scientific principles of conflict diagnosis, taking into account the principle of universal interconnection, compliance with the requirements of laws and categories of dialectics, a concrete historical approach, objectivity, unity of theory, experiment and practice in the cognition process, a scheme of interconnection between theoretical and practical levels of conflict research was constructed with the aim of transforming it by ongoing process of analysis and correction of actions. This will allow, under the influence of changing factors and circumstances, to achieve peace and stability.

The practical value lies in transforming the conflict into a socially positive one. By themselves, struggle and opposition are not elements; they relate only to the conflict. These relationships are included in human activity along with others, such as consent, cooperation, competition, mutual assistance, etc. Human factors and responsibility for the consequences of contradictions should be taken into account. Then it becomes constructive and contributes to solving problems to the transition of a person, organization, society, state to a new level of development. This is possible when achieving the phenomenon of integrity as a social phenomenon. From a system point of view, functional interaction of the elements in the integrity of it can be traced using analysis and synthesis to diagnose a conflict. The introduction of this concept sets before researchers the task of isolating the integrity of the conflict and the methods of its research. This integrity can not belong to one of the eleven scientific disciplines involved in the study of conflict. Moreover, on the basis of a specific practical task, functions or characteristics that, in another formulation of tasks, were not of significant importance, may come to the fore.